

FRANCE BEVK: ČRTICE.

ŠTIRJE VINARJI.

Bog ve, koliko časa je hodil po mestu, se ustavljal, nagovarjal ljudi in pripovedoval vsakemu isto ter se odpravil dalje s povešeno glavo...

Zapazil sem ga pri izložbenem oknu neke prodajalnice, kjer je opazoval — rōki v obširnih žepih suknje — predmete za veliko šipo in pa mimo-idoče ljudi. Srednjevelik človek, črno oblečen, po videzu morda kak učitelj ali uradnik z dežele, gladko ostrizenih las in angleških brk; precej debel obraz je gledal s svojimi velikimi očmi nekoliko usiljivo, drzno v svet, vendar bi dober opazovalec opazil v njih tudi mero plahosti; poleg tega je bil videti nervozen, nestrpen in zelo nezadovoljen.

Medtem, ko so mu oči nekaj iskale po ljudeh in mu je leva roka parkrat segla v telovnikov žep in se zopet umaknila, je dospel do knjigarne, kjer se je ustavil pred izložbo, a poleg nje jaz... Parkrat me je pogledal, enkrat sem celo čutil, da ne more kreniti pogleda od mene, potem pa je dejal:

»Slika na naslovni strani knjige, ki jo gledate Vi, je neumna. Sploh pa je knjiga predraga in ni vredna...«

»Mhm!« sem dejal. Nisem mu hotel pokazati pozornosti, dasi me je zanimal.

»Tudi če bi imel denar, je ne bi kupil, dasi ravno je od dobrega pisatelja. Dostojevski je dober pisatelj.«

»Mhm!«

Zdelo se mi je, da se hoče odpraviti, vendar je še postal ter se parkrat nestrpno prestopil, ko da ne ve kaj reči.

»Ali mislite kaj kupiti?«

»Ne. Kar tako gledam. In Vi?«

»Nimam denarja,« je dejal in pri tem pokazal nekoliko zadrege. »To se pravi, da... no, saj je vseeno. Ali greva dalje?« se je prestopil z nestrpnim korakom.

»Pojdiva!«

»Denar je zelo važen za človeka, celo najmanjša vsotica je lahko velike važnosti...«

Šla sva skozi ulico, prerivala se med ljudmi. Ko je videl, da ne rečem ničesar, je govoril dalje:

»Recimo, no, goldinar. To je pač majhna vsotica denarja. Malo je ljudi, ki ga ne bi imeli vsak trenutek pri sebi. Vendar, lahko se zgodi, da ga

kdo nima. Kaj pravite, da se to ne bi moglo zgoditi? Vi sploh ničesar ne pravite, ampak recimo... Nekdo ima opraviti to in to važno opravilo, pa mu manjka goldinarja in ne more opraviti. Moja primera ni bila dobra. Torej: gre za neko stvar, ki ima odločiti vse poznejše življenje, vso srečo, tudi srečo drugih, srečo družine, pa mu manjka enega samega goldinarja, te malenkostne vsotice, in on ve, da brez njega, no... ali ni grenko to? In poleg tega, sram ga je prositi tega ali onega, da bi mu dal ta smešni goldinar; saj bi se mu smejal; morda bi mu ga dal, kdo ve? A eno je, sram ga je, da bi prosil in vprašal... Ukrasti ga ne more, ne sme, četudi bi ga posestnik niti ne pogrešil. Oropati tudi ne, še manj pa ubiti koga radi goldinarja, tudi če bi šlo za velikansko stvar... kaj ne?... Osamljen je, brez moči... Dà, ko bi bila kaka velika vsota, tisoč, milijon, a ta brezpomembni goldinar ga poniža v cestni prah, jezi ga in žalosti ta mala zapreka, ki je v tem slučaju zanj kot — cel milijon... Gospod, povejte mi, ali ni to grenko?...«

Šla sva preko razsvetljenega trga in se nisva nič ustavila. Pripovedoval je naglo in z neko tehtnostjo, poleg tega pa je pogledoval name z očmi, katerih bleska nisem mogel razumeti... Klobuk je bil vzel z glave in ga držal v levi roki.

»Dà,« sem dejal, — »tako malenkostna, pa trdna zapreka je grenkejša od velike ovire, ki bi jo s človeškimi močmi sploh ne bilo mogoče premagati...«

Šla sva nekaj časa tiho dalje; on je gledal v tla, ko da je poparjen, zamišljen.

»Denimo drug slučaj,« je povzel znova, »ki je prvemu popolnoma enak, samo situacija je malo drugačna, nekoliko bolj jasna. Zamislite se v to situacijo!... Recimo, na primer, da se pelje okoličan v mesto. Obolel mu je otrok, ali recimo: žena mu je obolela, pa gre. Nima bogvekaj denarja, zato izračuni doma: toliko in toliko bo in res vzame s seboj, ne več ko toliko in toliko. Gre k zdravniku in plača, gre v lekarnico in plača. Ostane mu še nekaj in za vožnjo. Izračuni, lačen je, pa gre v gostilnico. In veste, tu, ali ni prav računil, ali pa je bila klobasa toliko dražja, ko pride vun, prešteje zopet in manjka mu deset vinarjev za železnico: samo deset vinarjev... Ali ste se vživeli v situacijo?...«

»Mhm!« sem pritrdil. V resnici pa sem bil, truden od njegovega pripovedovanja, bolj zatopljen v svoje misli, gledajoč ljudi, ki so naju srečevali in prehiteli.

»Žena je doma bolna, ali, recimo, otrok in čaka zdravil, ta njemu tako ljuba oseba, a on je sredi mesta, sit sicer, a manjka mu štirih, no, rekel sem: desetih vinarjev. Smešno, kaj ne? Ali ne bi stopil do bližnjega človeka in mu dejal s poklonom: »Prosim, podarite mi deset vinarjev, tako in tako...« Ozmerjal bi ga, češ da se ni treba norčevati, ali pa bi mu rekel, da na tako prefrigan način ni treba beračiti. Nazadnje bi prišel redar in vprašal »gosposkega berača« za ime, za stanovanje, bivališče, opravilo in bi vse po vesti popisal. Smešno, ne? ... Stopil bi morda k družbi ljudi in jim popisal vse po vrsti in jim obrazložil po pravici. Poslušali bi ga molče in gledali, kako bi on rdel. Nazadnje bi ga vprašali to in ono, po letini, po vsem vragu. Slednjč bi morda segel kdo v žep in mu dal dva vinarja: »Drugo boste pa drugje dobili.« In zopet bi šel isto pot ... Ali ste se vživeli v situacijo, gospod? ...«

»Dà, dà!« Zdel se mi je nadležen. Čemu mi to tako vsiljivo opisuje?

»Vidite, in on gre dalje. Misli: ko bi naletel na kakega znanca? Pa, a ti ima sploh znancev v tem mestu? In mesto je veliko: kje je znanec? Gre na kolodvor. Išče po trgu, ali ni morda kdo izgubil deset vinarjev? Gleda na kolodvoru po tleh. Tam bi stopil k temu ali onemu in mu dejal, pa mu omeni samo o vremenu, potem o letini in nazadnje napelje morda pogovor na denarne stvari ... Nič! Ljudje imajo lastnih misli polno glavo. — Pretakne vse žepe, ali ni morda kje pozabil desetice, ali se mu ni kam zateknila? Ni je! Če bi rekel pri blagajnici? Ne, pri blagajnici ni nič. Tako odide vlak, a njega oblije mrzel pot po hrbtu, žalost ... Doma čaka bolnik ..., morda ta čas umrje ... Pa saj gre še večerni vlak in dotedaj ...«

Umolknil je in gledal v tla. Mimo naju so šumele lepe obleke sprehajajočih se žensk in celo ozračje parfuma. Njegov obraz se mi je zdel silno pobit.

»Šel bi zopet po mestu, zopet mislil, zopet nagovarjal ljudi, iskal po tleh, tipal po žepih. Nič! Morda, če bi nagovoril ... Ah, pa ne, ne, ne! Je nekaj takega v človeku, vidite, neki sram, neka negotovost. Prvi trenutek bi to storil najlaže, ko še ne misli toliko, pozneje je kamen. Stopil bi do kakega imenitnega gospoda ... napačno! — do policaja naravnost ... neumnost! Sploh, ničesar ni možno storiti, ko manjka desetih vinarjev; laže bi

bilo, če bi manjkalo sto kron. Če paglavcu manjka deset vinarjev, se ponudi: »Nesem kovčeg?« — ali pa se postavi na glavo v prahu sredi ceste. A tu? Da mora biti človek tako neodločen, tipajoč! Če bi stopil v prodajalnico ... ne, ne bi dali ... K zdravniku bi šel nazaj: »Vidite, gospod, radi desetih vinarjev ...« Ni mogoče! Tako gre po mestu, vsako upanje je zastoj, bolan je od vsega tega, jezen, žalosten. Ali ga ne čakajo doma trenutek za trenutkom, ali ne zavisi morda eno življenje od tega, njegova sreča? Gospod, ta situacija! Radi borih desetih vinarjev! Znorel bi zaradi njih, zakaj noč je že, vlak bo kmalu odpeljal in ta človek je tu: kje bo spal, večerjal in kam jutri? Ali ne bi skočil lahko v vodo, si pogнал kroglo v glavo, se ulegel na tir ... ali vzel kamen in udaril najbližjega po glavi ter vzel iz mošnje cekinov in kronic samo tistih borih deset vinarjev, zbog katerih je izvršil uboj? ... Deset vinarjev! Ali ni to žalostno? Ali ste se vživeli v situacijo, gospod? ...«

Konec je bil izgovorjen naglo, z namrščenimi obrvmi, z neko grenkostjo in šele ta trenutek sem obrnil vso pozornost nanj. Gledal me je proseče ... Zakaj?

»Dà,« sem dejal, nekako v zadregi, a nisem vedel vzroka. »Dà, to bi bilo žalostno, obupno. Moram k večerji. Lahko noč!«

Ni segel v ponujano roko. Bil je v čudni zadregi, proseč pogled se je poglobil, obraz je dobil drugačne poteze in glas je bil očitajoč, tožeč:

»Gospod, niste me razumeli ...«

Pogledal sem za hip, zardel in se udaril po čelu. Z nervozno naglico in sam osramočen sem mu ponudil deset vinarjev: »Oprostite ...!«

»Štiri vinarje samo, gospod.«

»Vzemite!«

»Štiri vinarje samo!«

Dal sem mu štiri vinarje, ki jih je prejel z grenkim nasmehom na inteligentnem obrazu in z lahkim poklonom. Videl sem, kako globoko je bil ponižan, žalosten, osramočen. Izginil je z naglo hojo med ljudmi ... na kolodvor.

»Moj Bog, štirje vinarji!«

KLIC ŽENE.

V leseni baraki so ležali, trdni od dolgega marša po blatni cesti in od meglenega dneva, visečega kot svinčena utež. Razmetani po slamni na tleh, ogrnjeni s pisanimi plahtami, pod vzglavjem obleko, so spali trudno, glasno spanje. Iz temè se je čulo podrgavanje sape in tu pa tam glas, kot bi si kdo odkašljeval, znamenje, da ne spi. Po stenah torbe, obleka, puške, to in ono. Skozi okna